

Laadunhallinta-/itsearviointijärjestelmän luominen

osastonhoitaja, TtM Sari Kulokivi, Röntgenliikelaitos, PKSSK

Taustaa

Suomessa suoritettiin noin 3,6 milj. röntgentutkimusta vuonna 2011. Vuoteen 1984 verrattuna tutkimusmäärät ovat vähentyneet noin 20 % ja vuoteen 2008 verrattaessa noin 7 %. Röntgentutkimusmääristä suurimman osan muodostivat natiiviröntgentutkimukset. Näiden osuus vuoden 2011 kokonaistutkimusmäärästä oli 89 % (3,2 milj.). Tutkimusmääristä voimme päätellä, että radiologisten tutkimusten rooli on hyvin merkittävä potilaiden terveydentilan tutkimisessa. Radiologisten palveluiden odotetaan olevan laadukkaita, turvallisia, tehokkaita, taloudellisia ja parhaisiin käytäntöihin perustuvia. Radiologiset yksiköt voivat vastata näihin vaatimuksiin laadunhallintajärjestelmän avulla.

Säteilyn käyttöön liittyvää laadunvarmistusta ohjaavat Säteilylaki 592/1991, Säteilyasetus (1512/1991) ja STM:n asetus Säteilyn lääketieteellisestä käytöstä (423/2000). Laatuvaatimuksia terveydenhuollon toimintaan löytyy myös Terveydenhuoltolaista (2010/1326), Potilaslaista (1992/785), Terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetussa laista (1994/559) ja Potilasvahinkolaista (1986/585). Lainsäädännön lisäksi laadunvarmistusta ohjaavat Säteilyturvakeskuksen antamat ST-ohjeet, käypä hoito-suositukset sekä hyvät käytännöt. Laadunvarmistuksen tarkoitus ei ole pelkästään viranomaisvaatimuksiin vastaaminen, vaan tavoitteena on myös osoittaa sidosryhmille, että tuotetut radiologiset palvelut vastaavat niihin odotuksiin, joita palveluun liitetään. Tärkeää on myös luottamuksen herättäminen palveluja kohtaan.

Laadun ulottuvuudet

Laadunhallinta on järjestelmällistä toimintojen johtamista, suunnittelua, toteutusta, arviointia ja kehittämistä laatutavoitteiden saavuttamiseksi (Terveydenhuollon laatuopas). Laadunvarmistus on laadunhallinnan osa-alue ja tarkoittaa kaikkia niitä menetelytapoja, prosesseja tai järjestelmiä, joiden avulla turvataan ja kehitetään toiminnan laatua.

Laatu määritellään asiakkaiden tarpeiden, vaatimusten ja odotusten tyydyttämisenä. Terveydenhuollon laatuoppaassa laadun ulottuvuuksiksi on kirjattu potilas-/asiakas-keskeisyys, oikea-aikaisuus, osaaminen, turvallisuus, sujuvuus sekä vaikuttavuus. Radiologiassa laatu voidaan määritellä oikean tutkimuksen/toimenpiteen tekemisenä, oikeaan aikaan, oikealla tavalla ja oikean lausunnon välittämisenä mahdollisimman pian hoitavalle lääkärille ja potilaalle (Hillman et al 2004). Tämä määritelmä pitää sisällään säteilyn käyttöä ohjaavat oikeutus-, optimointi- ja yksilönsuojaperiaatteet.

Laadunhallintajärjestelmän toteuttaminen

Laadunhallintajärjestelmän tehtävänä on auttaa yksikköä asetettujen laatutavoitteiden saavuttamisessa. Tämä edellyttää, että yksikön laatuun liittyvät tavoitteet ja keinot niihin pääsemiseksi on määritelty. Laadunhallintajärjestelmän luominen edellyttää moniammatillista suunnittelua sekä johdon että henkilökunnan sitoutumista laatutavoitteiden määrittelyyn, laadun mittaamiseen sekä toiminnan parantamiseen. Keskeis-

tä on oikeanlaisen ilmapiirin luominen, jossa laatupoikkeamat uskalletaan nostaa näkyväksi ilman pelkoa syyllistämisestä.

Laadunhallinnan johtava periaate on jatkuva parantaminen. Laadun parantaminen ei ole toiminnasta erillinen tapahtuma, jota tehdään silloin tällöin, vaan kyseessä on jatkuva turvallisuuden, suoritusten ja tulosten kehittämisprosessi. Laadun parantamisen lähtökohtana on prosessin tai ongelman tunnistaminen, siihen liittyvän tiedon kerääminen ja analysointi, kaikkien kerättyyn tietoon myötävaikuttavien tekijöiden määrittäminen, keskeisimpien vaikuttavien tekijöiden määrittäminen, niille ratkaisujen miettiminen ja niiden täytäntöönpano. Tämän jälkeen kierros lähtee alusta ja samat vaiheet toistetaan.

Laadun mittaamisessa on tärkeää valita oikeat muuttujat. Laatu mittaavien muuttujien tulee olla näyttöön tai yhteiseen sopimukseen perustuvia, toistettavissa olevia, sovellettavissa radiologiseen toimintaan ja mitattavia tapahtumia on oltava riittävästi, jotta tilastollinen arviointi on mahdollista.

Arviointituloksista raportointi on tärkeää koko työyksikölle. Jotta tieto olisi helposti luettavissa ja hahmotettavissa, voi tulosten esittämisessä hyödyntää esimerkiksi Exceltaulukkoa, jossa yhdellä sivulla voidaan esittää useampia mittaustuloksia ja esimerkiksi värien avulla osoittaa, onko tulos tavoitteen mukainen vai jääkö se asetettujen tavoitteiden ulkopuolelle.

Laadunvarmistus digitaalisessa natiivikuvauksessa

Potilaiden röntgentutkimus prosessi alkaa yleensä vastaanottotilanteesta ja päättyy vastaanottotilanteeseen. Laatu on mahdollista tarkastella ja mitata useassa prosessin vaiheessa. Laadunvarmistuksella pyritään siihen, että prosessin jokainen vaihe täyttää asetetut laatuavoitteet, eikä laadun toteutuminen ole suorittaja riippuvainen.

Digitaalisen natiivikuvantamisen laadunvarmistuksen voi käytännössä suunnitella niin, että prosessin kaikki vaiheet tulevat huomioitua. Alla muutamia esimerkkejä laadunvarmistuksessa hyödynnettävistä itsearviointeista.

Lähte: oikeutusarviointit, lähetetietojen riittävyys ja oikeellisuus (oikea tutkimus)

Ajanvaraus: jonotusajat, ajanvarauksen paikkansapitävyys (oikeaan aikaan)

Kuvaus: potilasannosmittaukset, säteilysuojien käyttö, hukkakuva-analyysit, kuviin liittyvien korjauspyyntöjen määrä, raskauden tarkistus-/kirjaamiskäytännöt, hyvän kuvan kriteerien täytyminen (oikealla tavalla)

Lausunto: lausuntojen paikkansapitävyys, monitoritestit (oikea lausunto)

Koko kuvausprosessi: läpimenoajat, potilas-/asiakaspalautteet, poikkeavien tapahtumien määrä, laitteiden käyttöaste

Laadunvarmistuksen haasteet

Laadunvarmistus edellyttää resursseja, henkilöstön sitoutumista, koulutusta, avointa keskustelukulttuuria sekä yhteisiä arvoja ja siksi sen toteuttamisessa on myös haasteita. Jokainen ammattiryhmä on saatava mukaan laatutyöhön ja sen toteuttamiselle tulee olla riittävät resurssit. Työyhteisön ilmapiirin tulee olla sellainen, että uskalletaan

antaa palautetta ja puuttua toimintaan, joka ei ole sovittujen käytäntöjen mukaista. Omat haasteensa tuo myös riittävän osaamisen ja koulutuksen varmistaminen. Haastavinta käytännössä voi kuitenkin olla sen varmistaminen, että työyksikön jokainen jäsen jakaa yhteisen käsityksen laadusta ja on sitoutunut toimimaan laatuvaatimusten mukaisesti.